

1—3 Évben: I. fok Otthon-, család-gyermekszobában a) póllyas-gyermek fok; b) gyermekszoba fok.

3—5 évben: II. fok: Óvoda fok (a családon kívül).

5—7 » : III. fok: Közvetítő-, megalapozó-áthidaló iskola.

7—9 » : IV. fok: Közvetítő osztályok...

9—év után: V. fok: Tanulási-gondolkodási-tanító-értelmi iskola.

Végül: VI. fok: Hívatas és életiskola...

A német szakirodalom széleskörű kutatások eredményeiről számol be. Ezek az »iskolaköteles« és »iskolaérett« gyermek problémáit kutatják. Petersen szerint az eredmények azt mutatják, hogy legalább egy évvel később lesz a gyermek iskolaérett, mint a mostani törvények szerint iskolaköteles. Ez a kritikus egy évvel való korábban történő kötelező iskolába lépés elevenítette fel Fröbel gondolatát a közvetítő vagy áthidaló iskoláról. Azért kísérletek folynak az óvoda és az iskola nevelésének-áthidalása céljából. — Nálunk is nagy szükség lenne efajta kérdések vizsgálatára, hiszen nemcsak az óvoda és az iskola között, hanem a népiskola és középiskola között, sőt a középiskola és az egyetem és főiskolák nevelése között sem sáma az átmenet. Kisebb-nagyobb szakadék választja el őket egymástól. A nevelés folyamatossága és szervez. egysége pedig a szellem egységét kívánja s szervez. továbbépítését annak, amit az alsóbb fok felépített.

Mácsay Károly.

Heinrich Hanselmann: Grundlinien zu einer Theorie der Sondererziehung (Heilpädagogik). Rotapfel-Verlag. Erlenbach-Zürich, 1941, 8-r., 260 l.

A gyógyító nevelés az utolsó három évtizedben oly nagy fejlődést tünetett fel gyakorlati téren, hogy elméleti megalapozása szinte önként adódott. Rövid időközben két munka is foglalkozott a gyógyító nevelés rendszerével. Magyarul 1938-ban a »Magyar Pszichológiai Szemlé«-ben — majd külön is — megjelent a gyógyító nevelés első elméleti alapvetése, három évvel később, 1941-ben Hanselmann adta ki fenti címen hasonló tárgyú munkáját. Mindenesetre fontosnak tartjuk, hogy a magyar mű elsőbbségének megállapítását hangsúlyozzuk, anélkül, hogy a svájci szerző érdemét kisebbíteni akarnók.

A munka felépítését világosan mutatja a könyv tartalomjegyzéke, mely a gyógyító nevelés fogalma, célja, módszertana, alapja c. fejezetekben tárgyalja napjaink e nagyon időszerűvé vált neveléstanai kérdését.

A gyógyító nevelés szakkifejezés helyett a külön-nevelés (Sondererziehung) szavát ajánlja a szerző, mert szerinte a gyógyító nevelés nem gyógyít s így ez a terminus technikus félreértésekre ad alkalmasat; a gyógyítás az egészség teljes helyreállítását jelenti. Ezzel a megállapítással nem érhetünk egyet. Bopp, Allers és e szak művelője is ellentétes álláspontot foglal el ebben a kérdésben. Ranschburg szerint a gyógyító pedagógia valamennyi ágának egyik gyökere onnan ered, ahol a nevelés már nem boldogul eljárásaival, mert nemcsak fejleszteni, hanem gyógyítva kell fejleszteni. Valamennyi ág másik gyökere alkati talajba kapaszkodik. Itt a gyógyítás nem érhet el eredményt, mert a működésében gátolt és általánosságban is gyöngén fejlett pszichét eljárásaival nem tudja tevékenységre serkenteni. Erre csakis az a lélektani nevelés és oktatás képes, mely céljául a gyógyítást tűzi ki. Tehát a gyógyító pedagógia gyógyít. A kiegyenlítő nevelés sem jelent mást, mint

gyógyítást. Abnormitásokat vagy ezek okait távolítja el s nem egyszer rendellenes működéseket a normalitás vágányaira képes segíteni. Az abnormis gyermekben szunnyadó képességeket felébreszti, kifejleszti. Kisebb testi rendellenességek, beszédhibák, múltó kimerülési állapotok, csekélyebb fokú rövidlátás, hallónémaság, élettani gyöngetehetségűség, gyermekkori hazudozások stb. a gyógyító nevelő, az orvos munkájával sikeresen kezelhetők. Gyakran a rendellenesség nem gyógyítható, ellenben az állapot (süketnémaság, vakság, süketnéma-vakság), mely az egyént a kultúrközösségből részben kizárja, kedvezően befolyásolható. A gyógyító-nevelés — ellentétben *Hanselmann*-nal — pedagógiai gyógyítás vagy gyógyító alapon nyugvó céltudatos szellemi, lelki fejlesztés. A gyógyítás a rendellenesség és a csökkentértékűségű érzés megszüntetését tűzi ki céljául; ha ezt a célt nem tudja elérni, akkor a fogyatékossgot akarja enyhíteni vagy a hiányt pótolni. *Spranger* világosan megmondja, hogy »a gyógyító nevelés kifejezetten azon fáradozik, hogy az immár megbetegedettet ismét egészségessé tegye.«

A szerző túlságos etimologizálása sem szerencsés. A német *heilen* eredetileg *javulást* jelent s nemcsak teljesen egészségessé válást, épúgy mint a magyar *gyógyít* is a *javít* (*jóít*) szóval van kapcsolatban.

A gyógyító nevelés céljának meghatározása a könyv legsikerültebb fejezete. Nem követi *Bopp* túlzó álláspontját, ki a megközelíthetetlen normalitás elérését tűzi ki célul, hanem az adott viszonyoknak megfelelő alkalmazkodó pedagógiában látja a helyes út végét.

A gyógyító pedagógia meghatározása a szerző szerint: A külön-nevelés rendkívüli okoknak és követelményeiknek a tana, mely a testi, lelki és szellemi fejlődésükben gátolt gyermekek és ifjúkorúak tanításával, nevelésével és védelmével foglalkozik. A szerző nagyon fontosnak tartja, hogy az abnormis vagy rendellenes szó helyett itt a *fejlődési gátlást* használja. Véleményem szerint a normális-abnormis, normalitás-abnormitás szópárokat a gyógyító pedagógikából kiküszöbölni, mivel ezek nem tudományos fogalmak, hanem csak értékelések, és e helyett a test és lélek fejlődési gátlásairól beszélni, nem volna egyéb, mint olyan egyenletet felállítani, melynek jobb és bal oldalán ugyanazok a tényezők más-más megjelöléssel szerepelnek. A tartós testi-lelki fejlődési gátló a normalitás útjáról való eltérést jelenti s ennél fogva a rendellenesség fokát határozza meg. Így tehát a fejlődési gátlás fogalmában is értékelés rejlik.

Epikus bőséggel tárgyal a szerző nem teljesen idevaló kérdéseket (öszton, pszichopáthiák), ellenben nem mutat rá világosan a gyógyító nevelés körére. A könyv érdekes, de sok helyen felidézi az ellenvéleményt. Így mindenestre gondolatébresztő, s egyben fogalomtisztázó munkára ad alkalmat.

Külön érdeme a könyvnek, hogy az idevágó magyar munkákról nem feledkezik meg.

Vértés O. József.

Paul Rössing: Noch Arbeitsschule? Idee und Gestalt der Arbeitsschule im Lichte völkischer Bildung und Erziehung. Berlin, 1939, 180 lap.

»Még mindig munkaiskola?« Könyvünknek ez az eredeti címe kérdés alakjában kétlakiságot rejt magában. Jelentheti azt, hogy a (régii) munka-